

הדרווח של בולוניה

ערבים וישראלים. ובין הערבים: אנשים המייצגים לא רק כוחות וורמים אפוזיציוניים, אלא גם נציגים של מיפלגות השילטון בארצות העיקריות.

..בוא לקאהיד!

הו, אולי, ההישג העיקרי. רק מי שרואה תהליך כזה כמו עיניו, יכול להעריכו. שתי סצינות: **עשר בבוקר, יום ו'**, שעה קלה לפני פתיחת הוועידה. עולים במדרגות התלולות של הפאלאצו העתיק, בעל המיגדל הצוירי. לפני אולם הוועידה, שכל קירותיו מכוסים בצוירי-ענק מן ההיסטוריה רבת-התפוכות של בולוניה, יש מירפסת גדולה. שם עומד

בשביבי, זאת היתה הרוח של בולוניה.

מואחה לבתי-נלא

כל אחד מאיתנו יכול לספר סיפורים רבים כאלה. יוסי אמיתי, המזרחן הצעיר מקיבוץ גבולות, העוסק במחקר במכון שילוח של אוניברסיטת תל-אביב, עשה עבודת מחקר על כתיבת המצרי השמאלי אל-טליעה ("החלוק"). לפתע מצא את עצמו בשיחה עם עורך אותו כתבי-עת, ויליאם סוליימן, מצרי קופטי. תוך דקות הם היו שקועים בשיחה בשפה הערבית, כשסוליימן עונה לשאלותיו של יוסי, שקיבל בשיחה זו יותר מידע על החומר והאנשים של כתיבתה מכפי שלמד במאות

הפאלאצו

דל פודסטת, הבניין העתיק בו נתקיימה הוועידה בבולוניה תוך אמצעי-ביטחון קיצוניים. בכל ימי שהותו בבולוניה היה לאורי אבנרי שומר-ראש חמום צמוד, שליווה אותו לכל מקום אליו הלך.

במת הנשיאות בישיבת הפתיחה החגיגית: נתן לייז'מור, יו"ר הישיבה רמו אגולי (מראשי המיפ"ג לגה הסוציאליסטית האיטלקית), הגנרל המצרי כמאל בהא-אל-דין, העורך הקאהירי חוסיין פהמי, ומזכ"ל מועצת השלום, ההודי רומש צ'נדרה, ליד שולחן הנשיאות.

ישראל וערבים

שעות קריאה שהקדיש ללימודי החומר. לחצתי ידיים עם נעים אל-אשהב, מנהיג המיפלגה הקומוניסטית הירדנית, שהיה כלוא זמן רב בכלא ישראלי, עד שהיתה סכנה למאור-עיניו. פעלתי בכנסת לשיח רור, הגשתי שאילתות ונאמתי נאומים — והנה עמד לפני. הוא הודה לי בעברית, השבתי לו בכמה מילים בערבית, והוא הישווה, בלי מרירות, את התנאים בבתי הכלא הירדניים והישראליים. ההשוואה לא היתה לרעת ישראל, גם זאת היתה הרוח של בולוניה. אכלתי ארוחת-ערב ליד שולחן אחד עם העורך הראשי של אל-אחבר, הגדול ביר מוני מצריים. דיברנו על עיתונינו, על בעיות מיקצועיות, והוא ביקש את הנוסח המלא של נאומי כדי לפרסמו בעיתון שלו. גם זאת היתה הרוח של בולוניה. דיברתי עם נציג תנועת-השיחרור של דופאר (בעומאן), ועם ערבים מכל הלקי המרחב. שיחות ידידותיות, שיחות קלילות של דברי נימוס והלצות, ושיחות ארוכות ורציניות ביותר על צרכי תנועת-השלום בישראל ובארצות-ערב, על האפשרויות של שיתוף-פעולה, על השלבים השונים של המאבק.

זאת היתה בולוניה.

הצעד המהפכני
מה השגנו בבולוניה? מה לא השגנו? כמה התקדמנו? ההישג הראשון היה עצם קיום הוועידה. עברו שלוש שנים, וישיבות ללא-ספור,

מכן פנה אל שכנו, הצביע עלי ושאל אותו בלחש: "מי זה?" שכנו השיב לו: "זהו אורי אבנרי, מישראל."

"אתה בטוח שזה ישראלי?" שאל המצרי בחוסר-אמונה. "בוודאי, הוא אדם ידוע," השיב השכן. המצרי השתתק. כעבור כמה דקות פנה שוב אל שכנו ושאל: "איך זה יכול להיות שהישראלי אומר דברים טובים יותר מאשר הצרפתי?"

בישיבת הפתיחה של הוועידה עצמה, ישב בהא-אל-דין על במת הנשיאות, ליד נתן לייז'מור. בינתיים כבר ידעתי שהוא גנרל בדימוס, לאומני, שמרן, אדם שבש-בילו ישראל היא דבר רחוק וזר.

החלטתי לכוון את נאומי אליו. לכן הזכרתי, בראשית דברי, כאילו דרך אגב, שנפצעתי במילחמת-העצמאות בפלוג'ה. היה נדמה לי שאינני תגובה כלשהי בפניו חסרי-התנועה, שמת לי לב שהוא מקשיב לנאום בדריכות.

למחרת היום היה בהא-אל-דין הדובר הראשון בוועידה שעריה הופקד לתכנן את המשך הפעולות. לאפתעת הכל פתח את דבריו באומרו: "אחד התפקידים העיקריים שלנו הוא לעודד את כוחות-השלום בישראל." על סמך זה הציע הצעות מעשיות שונות, כגון פירוק סוף דפרימורע על המששים השומי-פים של תנועות-השלום.

נטלתי את זכות-הדבור, שיבחתי את דבריו והצעותיו, והמשתכי באותו קו. עד לאותו רגע עדיין לא החלפתי עימו מילה, אולם אחרי דברים האלה ניגשתי אליו ולחצתי את ידו. נכנסנו לשיחה, שנמשכה בשעת ארוחת-הערב החגיגית המשותפת.

"מתי היית בפלוג'ה?" שאל. חיש מהר התברר שהיינו יחד בכל הקרבות בחזית הדרום, ושהוא היה מולי בעיראק-אל-מנשייה, ביום שנפצעתי. הוא היה אז סגן, ואני רב-טוראי. שנינו בני אותו גיל. החלפנו זיכרונות מאותה תקופה, כמו חיללים ותיקים הנפגשים בכנס גדול. בסוף הוועידה לחצנו ידיים בחמימות, שכבר לא היתה פורמלית.

בבוקר האחרון אמר חאלד מוהיי-אל-דין: "אין טעם להתעקש יותר מדי על מילה זו או אחרת. המילים אינן חשובות. חשובה הרוח שיצרנו כאן — הרוח של בולוניה."

מאותו רגע הפכה "הרוח של בולוניה" לסימנה, שחורה ככל שיוחה ובכך נאומי הסיכום.

הרוח של בולוניה היתה האווירה שנוצרה בוועידה, ההכרה ההדדית של אנשי השלום משני עברי החזית הישראלית-ערבית, הנכונות להקשיב איש לדברי רעהו, הרצון למצות את המשותף, השאיפה לעזור איש לרעהו במאבק הפנימי למען השלום בכל ארצות המרחב.

כל משתתפי הוועידה חשו ברוח זו. היא היתה ההישג הגדול ביותר של ועידה זו, שום מסע-השמעות — בישראל או בארצות-ערב — נגד משתתפי הוועידה, שום עלילות ושקרים, לא ישנו הישג זה. **ביום השני של הוועידה אמר אחד מחברי המישלחת הישראלית בשיחה עם נציג ערבי, שהפך תוך 24 שעות ליריבו: "אני מתחנך כשיכור, לא חלמתי על דבר כזה."**

הגנרל מפלוג'ה

אצל כה אחד שהיה שם, בוועידה מורה וחסרת-תקדים זו, קשורה "ה" רוח של בולוניה" בחוויות אישיות שונות. בין חוויות שלי, בולטת אחת המסמלת רוח זו יותר מכל. היא קשורה באישיותו של אחד המצרים, כמאל בהא-אל-דין, לפני שבועיים, כאשר השתתפתי בישיבת הוועדה המכינה הבינלאומית, שמת לי לב לגבר שחום, בעל שפם קטן ומדוקדק, בעל הופעה צבאית מובהקת. הוא לא אמר מילה, ופניו לא גילו כל רגש.

לא ידעתי שהיה זה בהא-אל-דין. אותה ישיבה היתה הראשונה במהלך ההכנות, שבה ישבנו בגלוי ליד שולחן אחד עם נציגים ערביים, לדיון פנים אל פנים. במהלך הדברים התפתח ויכוח בין נציג צרפתי וביני בקשר לדקות למצע, המתנגד לכל סיפוח. המצרי הקשיב לדברים בשקט, ולאחר